

Димов Кирило Борисович

*аспірант кафедри міжнародного та європейського права
Національного університету «Одеська юридична академія»*

Грушко Мальвіна Валеріївна

*к.ю.н., доцент, доцент кафедри міжнародного та європейського права
Національного університету «Одеська юридична академія»*

ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ПРАВОВОГО СТАТУСУ ТИМЧАСОВОГО ЗАХИСТУ В РЕСПУБЛІЦІ ПОЛЬЩА

Міжнародний збройний конфлікт між Російською Федерацією та Україною став каталізатором використання програми тимчасового захисту, яка була передбачена законодавством Європейського Союзу, а саме Директива ЄС 2001/55/ЄС про тимчасовий захист (далі – Директива) [2], ухвалена в ЄС ще 20 липня 2001 р. Головним фактором є те, що ця директива була вперше використана саме у 2022 році, тобто міграційна криза, викликана збройною агресією Російської Федерації, стала випробуванням на міцність для міграційного законодавства ЄС. 4 березня 2022 року Директива була запущена та почала діяти завдяки Рішенню Ради ЄС 2022/382 (далі - Рішення) [3].

Однією з країн, яка прийняла найбільше вимушених мігрантів з України стала Республіка Польща. Польські законодавці вимушені були адаптувати власне законодавство під багатомільйонний наплив людей і так, щоб воно відповідало стандартам ЄС. Проте без проблем, звісно ж, не обійшлося, і українці змогли відчути це на собі вже в перші дні міграції.

Згідно з інформацією, яка розміщена на сайті Уповноваженого з прав людини Верховної Ради України, громадяни України можуть перебувати в Польщі протягом 18 місяців починаючи з 24 лютого 2022 року, тобто дотримано мінімальну вимогу Директиви в один рік. Статус особи з тимчасовим захистом кардинально відрізняється від статусу біженця, адже процес оформлення відбувається набагато легше та простіше, а особа, яка

отримує такий статус, має можливість виїхати з країни у країну громадянства на відміну від другого випадку [4].

Статус тимчасового захисту надає право на освіту, медичне страхування і обслуговування, доступ до ринку праці, соціальну допомогу, дозвіл на проживання на період тимчасового захисту (на 1 рік з можливістю продовження), забезпечення житлом (заселення у центр для мігрантів чи надання засобів для проживання) [4].

Одним з факторів, які вплинули на функціонування системи тимчасового захисту, було те, що скасовувалась система, згідно з якою людина могла залишатись на території країн Євросоюзу протягом 90 днів кожні 180 днів. Тобто ті особи, які отримували статус тимчасового захисту, могли залишатися в Польщі набагато довше, ніж звичайні туристи, які подорожували в рамках безвізового режиму. У перші місяці війни система, яка, здавалося б, мала надати українцям низку прав та допомогти адаптуватися до проживання, не спрацювала так, як мала б спрацювати. Саме тому варто розглянути найголовніші проблеми, які виникли на той час.

Основним документом, який видавали польські державні органи українцям, які реєструвалися у цій державі, став PESEL. Це аналог Реєстраційного номеру облікової картки платника податків в Україні. Права, які отримали українці з PESEL:

1. Безкоштовна медична допомога;
2. Соціальні виплати для мігрантів;
3. Право на працевлаштування;
4. Право на відкриття банківського рахунку;
5. Право перебувати на території Польщі більше, ніж 90 днів [1].

Якщо перебування у Польщі вважається або вважалося легальним, особа отримує дозвіл на тимчасове проживання. Щоб його отримати, вона має подати клопотання. Після прийняття рішення про видачу дозволу на тимчасове проживання, особа має право проживати у Польщі впродовж 3 років від дати, що буде вказана у рішенні. Таке клопотання можна подати не

раніше завершення 9-місячного терміну від дати легального в'їзду до Польщі, але не пізніше, аніж впродовж 18 місяців, починаючи від 24 лютого 2022 р. (не пізніше 24 серпня 2023 р.) [5].

Головною проблемою є те, що PESEL не був підтвердженням надання статусу особи з тимчасовим захистом і, відповідно, українці не були внесені у всі необхідні бази даних та не визнавалися як ті, хто отримав тимчасовий захист, наприклад, у Нідерландах чи Франції. Таких осіб вважали звичайними туристами, і, відповідно, на них діяв принцип 90/180. Жодних довідок про підтвердження вищезазначеного статусу Республіка Польща не надавала, що не відповідало вимогам спільних правил ЄС, які були встановлені Директивою та Рішенням. Ця проблема перетворилась у ще більшу проблему, коли українці перебували на території Польщі більш ніж 90 днів, що було законним, а потім намагалися мігрувати на територію будь-якої іншої країни ЄС та ставали нелегалами, адже не мали там жодних документів про тимчасовий захист та вважалися особами, які порушили міграційні правила ЄС і, відповідно до внутрішнього законодавства ЄС, мали ризик бути депортованими в Україну.

На противагу цьому у осіб, які оформили відповідні документи в Польщі, було та є право одноразово повертатися на територію України терміном до 1 місяця. Якщо строк такого повернення більший, ніж 1 місяць, є ризик втрати статусу особи з тимчасовим захистом. Вирішенням проблеми з переміщенням територією Європейського Союзу стало запровадження цифрової посвідки на тимчасове проживання, що стало революційним рішенням та першим подібним повністю електронним документом в країнах ЄС. Документ отримав назву "diia.pl". Документ став підтвердженням законності перебування українців на території Польщі та дозволив їм перетинати внутрішні та зовнішні кордони Європейського Союзу [6].

Міграційна криза, викликана збройною агресією Російської Федерації, стала справжнім випробуванням для законодавств європейських держав і, зокрема, для Республіки Польща. Ці країни змогли на практиці відчуті

недосконалість власних законів та адаптувати їх під виклики сучасного світу. Ще й досі процеси надання відповідних міграційних документів працюють не ідеально, проте проблеми, які виникають, вирішуються відносно оперативно, тож можна зробити висновок, що Європейський Союз вийде з цієї кризи більш підготовленим та адаптованим до тих викликів, які можуть виникнути у майбутньому

Література:

1. Serwis Rzeczypospolitej Polskiej. URL: <https://www.gov.pl/web/gov/otrzymaj-nomer-PESEL-ta-dovirenyy-profil-posluha-dlya-hromadyan-Ukrayiny-u-zvyazku-zi-zbroynym-konfliktom-na-terytoriyi-tsiyeyi-krayiny>
2. ДИРЕКТИВА РАДИ 2001/55/ЄС про мінімальні стандарти для надання тимчасового захисту у разі масового напливу переміщених осіб та про заходи, що сприяють збалансованості зусиль між державами-членами щодо прийому таких осіб та відповідальності за наслідки такого прийому від 20 липня 2001 року. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/MU01293>
3. ІМПЛЕМЕНТАЦІЙНЕ РІШЕННЯ РАДИ (ЄС) 2022/382, що встановлює наявність масового напливу переміщених осіб з України у розумінні статті 5 Директиви 2001/55/ЄС та запроваджує тимчасовий захист. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/MU22006>
4. Тимчасовий захист в країнах ЄС. URL: https://ombudsman.gov.ua/storage/app/media/%D0%94%D1%96%D1%82%D0%B8%20%D0%B7%D0%B0%20%D0%BA%D0%BE%D1%80%D0%B4%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%BC/4_%D0%A2%D0%B8%D0%BC%D1%87%D0%B0%D1%81%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%B9%20%D0%B7%D0%B0%D1%85%D0%B8%D1%81%D1%82.pdf
5. Тимчасовий захист на території Польщі. URL: <https://mtwtu.org.ua/ru/news/timcasovij-zahist-na-teritorii-polsi>

6. Українцям у Польщі видаватимуть електронні посвідки, що дозволять перетин кордонів у ЄС. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/news/2022/07/23/7143727/>

Цибульська Ольга Юрївна

*к.ю.н., доцент, доцент кафедри міжнародного та європейського права
Національного університету «Одеська юридична академія»*

JUS ROMANUM & СТАНДАРТИ ЄС: НА ПРИКЛАДІ «ZAPIS» В СПАДКОВОМУ ПРАВІ ПОЛЬЩІ

В умовах воєнної агресії РФ проти України подальшої актуальності набуває дослідження приватно-правових інститутів тих держав, що є учасниками ЄС, адже значна кількість громадян нашої держави в умовах бойових дій, які розпочала зазначена вище держава-терорист, була вимушена шукати захист саме на території ЄС.

Польща є однією з тих держав, яка прихистила більшість українських громадян з початком нападу РФ на нашу територію. А тому дослідження законодавства в сфері регулювання приватних правовідносин в Польщі є актуальним як з теоретичної так і з практичної точок зору.

Формування приватно-правових інститутів в цивільному законодавстві Польщі як і в більшості країн, що відносяться до континентальної системи права, відбувалося під впливом запозичення ідей римського приватного права. Не є виключенням і норми спадкового права, в яких продовжують існувати визначальні засади *jus romanum*, що зародилися більше двох тисяч років тому і вдало трансформувались в системи права сучасних держав, в тому числі, що є учасниками ЄС. І спадкове право Польщі є яскравим прикладом зазначеного.

Сьогодні цивільне законодавство Польщі в сфері правового регулювання відносин спадкування закріплює аналогічний відказам, відомим